

Předškolní vzdělávání ve Slovinsku – postřehy z měsíční zahraniční stáže

Slovinsko se s Českou republikou pravidelně přetahuje o první příčku mezi nejrozinutějšími postsovětskými zeměmi. Srovnávací pedagogika má za úkol hledat rozdíly a shody mezi různými činiteli vzdělávání, ať už se to týká jednotlivců, škol, nebo třeba celých států.

Ptáte se, co mají ty první dvě věty společného? Pokud se naše ekonomická a kulturní situace příliš neliší, znamená to, že se nebude tím pádem lišit ani situace v předškolním vzdělávání? No, jak v čem...

Reálie

S mou ženou jsme strávili měsíc na pracovní zahraniční stáži ve slovinském Mariboru, kde jsme měli možnost trávit dny v místních mateřských školách. Vše zpozorované a vyslechnuté jsme samozřejmě okamžitě porovnávali s naší situací a občas jsme se nestíhali divit, ať už v dobrém, nebo ve zlém. Na tomto místě také musím napsat, že naše zkušenosť samozřejmě není všeobjímající – viděli a zažili jsme zlomek toho, co se dá zařadit do pomyslné škatulky „slovinské předškolní vzdělávání“, ale většina

zjištěných poznatků se dá aplikovat na celou zemi.

Rozdílné podmínky

První, co nás překvapilo, byla velikost tříd, kde i ta největší třída, kterou jsme viděli, byla na metry menší než naše nejmenší třída. A to v počtu zapsaných 24 dětí na třídu (přibližně 40–50 m²). Takže třeba nějaké cvičení, pohybokva... bez tělocvičny, kterou každá školka nemá, je v podstatě nerealizovatelná. Cvičení, které jsem viděl, probíhalo na chodbě. Nehledě na to, že na celou třídu připadaly dva záchody a dvě umyvadla. Je vidět, že co se týče nějakých hygienických norem, jsou u nás o poznání jinde. Podobně to vypadá s velikostí a vybaveností zahrad.

Jinde je to také s placením školného. U nás se pohybuje okolo 600 Kč měsíčně + samo-

zřejmě jídlo, které ale nevyjde na tolik, takže počítejme zhruba tak tu tisícovku na měsíc. Ve Slovinsku se s průměrem pohybujeme okolo 300 eur, tedy nějakých 7500 Kč! A to se bavíme o běžné státní mateřské škole... Výše úhrady se však odvíjí ne od nákladů školy jako u nás, ale od výše platu rodičů. Takže nízkopříjmoví platí méně, bohatší více. Uvedená částka (300 eur) se vztahuje k průměrnému platu.

Diametrální rozdíl ve věku dětí

Největší rozdíl, kterého jsme byli svědkem, je věk dětí v MŠ. Slovinská mateřská/rodičovská dovolená trvá 11(!) měsíců od porodu, takže děti chodí do školek už měsíc před prvními narozeninami. A pozor, ne do jeslí, ale opravdu do školek, kde je ve třídě ročních až dvouletých zapsaných 14 dětí na dva učitele. Žádná chůva, žádný asistent (protože určit nějaké SVP v takovém věku je v podstatě nemožné). Dalším zajímavým faktem je, že tito učitelé nemají žádné speciální vzdělání, prostě absolvují standardní bakalářský univerzitní obor Předškolní vzdělávání.

Školy jsou na to ale perfektně vybavené – postýlky, přebalovací pulty, nočníky, kočárky,

vozíky... Učitelé dětem připravují vzdělávací program, např. po svačině následuje kruh s říkadly, písničkami, jednoduchými pohybovými hrami. Ty školky prostě fungovaly skvěle, neslyšeli jsme vůbec žádný pláč a učitelé s takovým systémem byli spokojení, dokonce někdo vyloženě chtěl být s těmi malíčkými. Dokonce existuje třída (do které jsme se bohužel nedostali) s věkovým rozpětím 1–6 let a prý jim to funguje bezvadně, jako jedna velká rodina.

V čem nás Slovinsko válcuje

Pro výkon profese učitele MŠ je ve Slovinsku ze zákona nutné mít vystudovaný bakalářský obor Předškolní vzdělávání. To u nás bohužel zatím neexistuje. Dalším pozitivním faktorem byl počet mužů v předškolním vzdělávání. Co do počtu má Slovinsko pětinu obyvatel ČR. Podle dat z roku 2020 v našich MŠ pracovalo 250 mužů v poměru k 35 000 ženám. Lehký nepoměr, že? V Mariboru (a prý je to tak v celém Slovinsku) pracovalo v pěti školách, které tvořily jeden subjekt s jednou ředitelkou (37 tříd), celých 12 mužů! Ať už jako asistenti, nebo jako učitelé. To je něco, kde máme oproti jiným zemím, nejen Slovinsku, obrovský deficit.

Ve Slovinsku existují dva právní předpisy, které bych u nás já osobně velmi rád viděl v platnosti. Zaprvé existuje vyhláška, že dítě smí být v MŠ maximálně devět hodin denně, libovolných, takže například od sedmi do čtyř, od osmi do pěti atd. Zadruhé v součinnosti s místním mi-

nisterstvem zdravotnictví platí závazný soupis, kdy může dítě přijít po jaké zdravotní indispozici zpět do školky. Např. po zvracení musí být dítě doma alespoň následujících 48 hodin.

Kurikula a rozpočet

Kurikulární reforma ve Slovinsku proběhla už v roce 1997, tedy o celých sedm let dříve než u nás. Druhá strana mince je, že od té doby neproběhla jediná(!) revize, tedy více než čtvrtstoletí. V současné době se revize připravuje, ale zabere to ještě několik let, než se její výsledky dostanou do praxe. Slovinské kurikulum je tedy velmi zastaralé, zatímco u nás probíhají revize přibližně každých pět let s cílem neustále zlepšovat naši situaci a jít vstříc moderním trendům.

Pohyb, jazyk, umění, vztahy, příroda a matematika. Toto jsou vzdělávací oblasti slovinského kurikula. U každé jsou definovány tzv. globální cíle (např. rozvoj pohybových schopností) a cíle (např. rozvoj jemné motoriky). Dále jsou definovány očekávané výstupy pro věkovou kategorii 1–3 roky a 3–6 let.

U nás učitel tvoří (měli by tvořit) TVP průběžně. Ve Slovinsku každý učitel na konci zaří sepíše a předá ke schválení a založení podrobný roční plán. V praxi pak může reagovat na potřeby a zájmy dětí, na změnu situace a plánu se držet nemusí, ale odklon musí odůvodnit. V tomto kontextu je násystém pružnější.

Česká republika dává na předškolní vzdělávání 0,5 % HDP, zatímco Slovinsko 0,8 %. Na první

pohled je to o víc než polovinu štědřejší příspěvek než u nás, ale nesmíme zapomínat na fakt, že slovinské vzdělávání probíhá už od jedenácti měsíců, tudíž je potřeba víc prostoru, učitelů..., takže to hrubým odhadem zprůměrované bude nakonec víceméně na stejném úrovni.

Podoba práce s dětmi

A jak to vypadá konkrétně při řízené činnosti i během zbytku dne? Režim jako takový je stejný, i časově to vychází v podstatě identicky jako u nás (příchod dětí, svačina, řízená činnost, pobyt venku...). Samotná práce je ale poněkud jiná.

Jako hezkou tradici vidím, že jedno nebo dvě děti mají ten den „službu“ – vezmou si zástěru a „obsluhují“ ostatní děti (rozdávají ubrousky, nože na mazání chleba). Pak to samé dítě popřeje všem dobrou chuť, společně si také všichni popřejí a jde se jíst. Co ale nepůsobilo dobře, bylo, že když někdo dojedl (nebo nechtěl jíst), musel sedět u stolu do té doby, než dojedli ostatní. To mi přijde jako strašně zbytečné plýtvání časem, kdy si to dítě mohlo hrát. Když takto prosedí deset minut denně, je to na konci roku ztráta přibližně 30 hodin čistého času, kdy se dítě mohlo věnovat něčemu, co by je rozvíjelo, a to je velká škoda. Taktéž se ani jednou neobjevila průběžná svačina.

Samotná řízená činnost byla ve všech případech převážně frontálně organizovaná. Každá třída ráno začínala komunitním kruhem, kde se povídalo o tom, jaké je počasí, den, měsíc, rok... I zbytek dopoledne byl ve znamení dominance učitelek.

Příklad jednoho dopoledne

V jedné třídě se děti ráno sešly a u stolčku skládaly puzzle, případně si kreslily... Také si mohly polepit kelímek (malý květináč). Chvilku po osmé přišla řada na svačinu, ke které si zástěru vzaly i učitelky, protože ji dětem chystaly. Po svačině následovala řízená činnost, klasický kruh s dny v týdnu atd., a pak sázení fazolek do hlíny a vaty, to celé lehce pokropit vodou, uzavřít do igelitového pytlíku a přilepit na okno směřující na jih. Troška ovoce, do šatny a ven na zahradu. Dohromady tedy dopoledne velmi podobné tomu našemu.

Společné problémy

Spousta cizinců (v jedné třídě 9(!) cizinců z 19 zapsaných), děti špatně mluví, nespolupracující rodiče, bídné financování jak od státu, tak od zřizovatele (rodiče nosí papíry na kreslení), nízký počet hodin překryvu pedagogických pracovníků... Podobnosti se našlo skutečně hodně, jakožto i shod a prostoru pro zlepšení na obou stranách, a hlavně inspirace, která by takové zlepšení mohla nastartovat. ■

Mgr. Ondřej Koželuh